

РАҲИМ ҲАСАНОВ

САНЪАТИ ТАСВИРИ

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ ДОНИШОМӮЗОНИ СИНФИ
1 – УМИ МАКТАБҲОИ ТАЪЛИМИ МИЁНАИ УМУМӢ

Нашри 16-уми мукаммалгардида

Вазорати таълими халқи
Республикаи Ўзбекистон ба нашр тавсия намудааст

Хонаи эҷодии табъу нашри ба номи Ғафур Ғулом
Тошканд – 2018

УЎК 741 (075)
КБК 74.268.51
Х12

Муҳаррири масъул:
Асқаралӣ Сулаймонов – номзади илмҳои педагогика

Муқаризон:

Р. Худойберганов – профессори Донишгоҳи рассомии миллӣ ва дизайнни ба номи Камолиддин Беҳзод;

Г. Зулҳайдарова – сарметодисти Маркази таълими республика;

Т. Мансуров – омӯзгори мактаби рақами 40-уми ноҳияи Чинози вилояти Тошканд.

– супоришҳо

– вазифаи хонагӣ

– анҷоми дарс

Аз ҳисоби маблағҳои Бунёди мақсадноки китоби республика чоп шудааст.

Ҳасанов Р.

Санъати тасвирӣ. Китоби дарсӣ барои донишомӯзони синфи 1-уми мактабҳои таълими миёнаи умумӣ. Нашри 16-уми мукаммалгардида. Мутарҷим Ҷ.Эшонқулов – Т: Хонаи эҷодии табъу нашри ба номи Гафур Гулом, соли 2018. – 56 саҳ.

УЎК 741 (075)
КБК 74.268.51

ISBN 978-9943-5290-0-7

© Раҳим Ҳасанов
© Хонаи эҷодии табъу
нашри ба номи Гафур
Гулом, 2018

НАМУДҲОИ САНЪАТИ ТАСВИРӢ

Тасвир бо рангҳо (рангтасвир)

**Рустам Худойберганов.
Тирамоҳ дар Сичҷак.**

Лайло Салимчонова.
Ҳамро Раҳимова.

Бахтиёр Олимхонов. Натюрморт.

Ҳайкал (пайкара)-тарошӣ

Р. Мирточиев. **Мирзо Улуғбек.**

Графика (Сиёхқаламай)

Владимир
Паршин. Салом.

Ид.

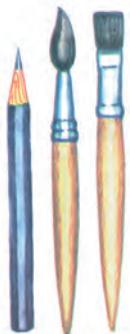

Құтлұғ Башаров.
Аз камон тир паррондан.

АСБОБХОИ КОРИИ РАССОМ

Қалам ва мўйқаламҳо

Рангҳои акварел (обӣ)

Қаламҳои ранга Зарфи об Хаткӯркунак

Палитра

Рангҳои гуаш

Ташкил кардани чойи кор

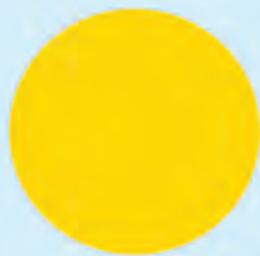

ХАТҲО ВА ШАКЛҲО

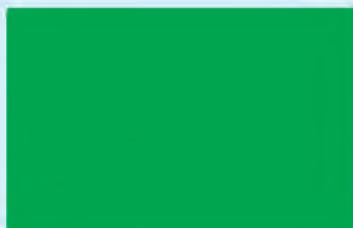

Ин расмҳо аз шаклҳо ташкил ёфтааст.

Тасвирҳо ва шаклҳо

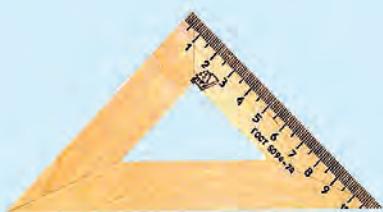
Доира

Чоркунча

Квадрат

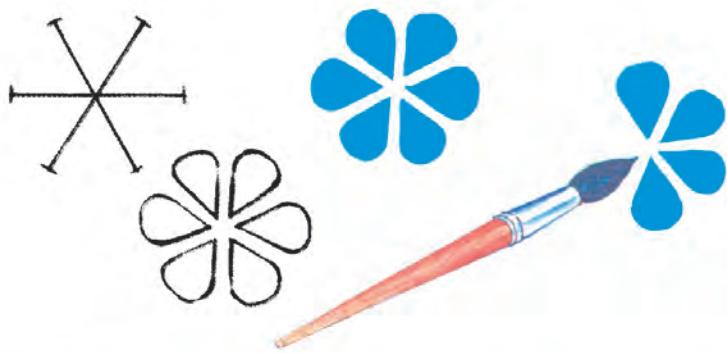

Секунча

Номҳои шаклҳоро гўед.

Хатҳо ва шаклҳои мавҷмонанд

КРАСКАХО ВА РАНГХО

Краскахой акварел ва гуаш

Рангҳо

Зард

Сафед

Сурх

Сиёҳ

Норанчӣ

Хокистарранг

Кабуд

Чигарранг

Сабз

Бунафш

Рангҳои асосӣ

Сурх

Зард

Кабуд

Аз рангҳои асосӣ ҳосил кардани
рангҳои дигар

Сабз

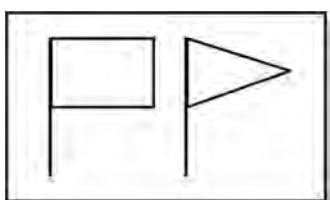
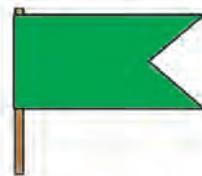
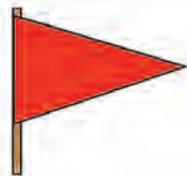
Норанҷӣ

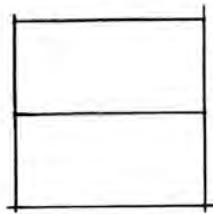
Бунафш

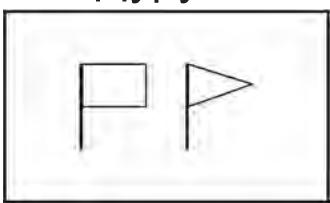
КОР КАРДАНИ РАСМИ БАЙРАҚЧА

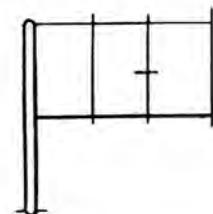
1

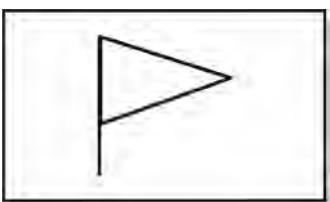
Дұруст

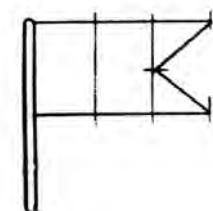
2

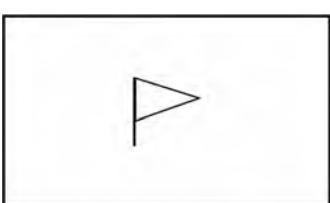
Нодуруст

3

Дұруст

4

Нодуруст

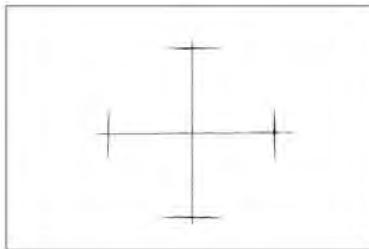

КОР КАРДАНИ РАСМИ СОАТ

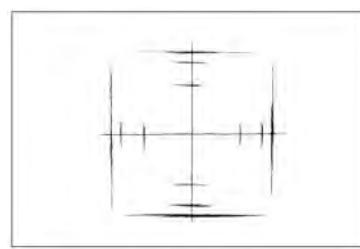
Соатҳо шаклҳои гуногун доранд:

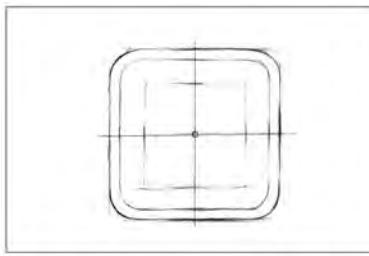
Расми соат ин тавр кор карда мешавад:

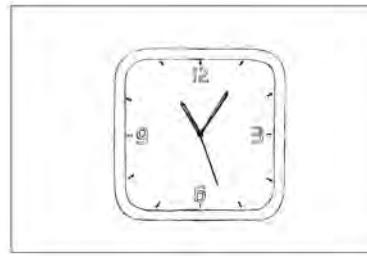
1

2

3

4

ИДРОК КАРДАНИ ФАСЛИ ТИРАМОҲ

И. Ҳайдаров. Тирамоҳи тиллой.

Абдувалӣ Мўъминов. **Манзара.**

В. Поленов. **Тирамоҳи тиллой.**

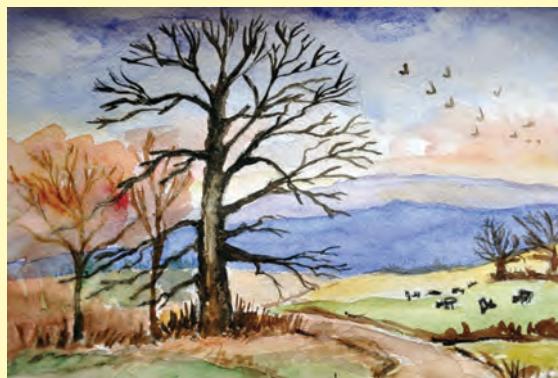
КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЎИ «ТИРАМОҲ»

Аввали
тирамоҳ

Мобайни
тирамоҳ

Охири
тирамоҳ

Табиат дар тирамоҳ ҳар гуна
намуд пайдо мекунад.

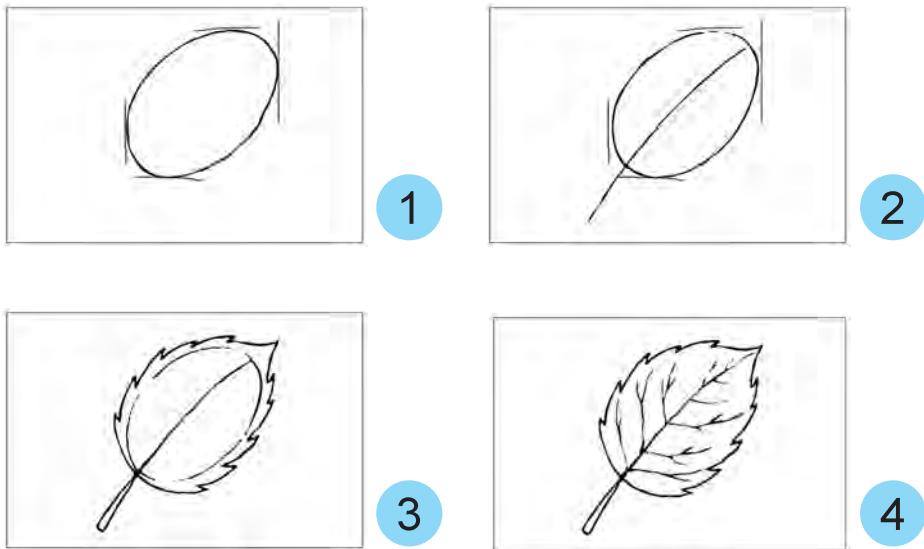

КОР КАРДАНИ РАСМИ БАРГХО

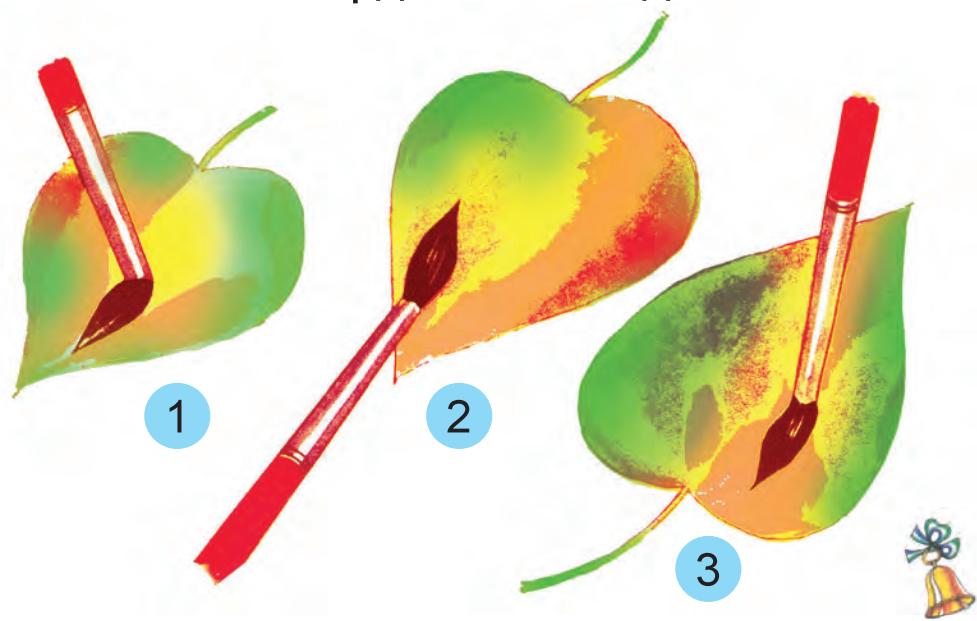

Ранг ва шаклҳои баргҳо ҳар
хел мешавад.

Расми барг ин тавр кашида
мешавад:

Расми барг ин тавр ранг
карда мешавад:

ҲОСИЛ КАРДАНИ ТАСВИР ВА ШАКЛҲО АЗ БАРГҲО

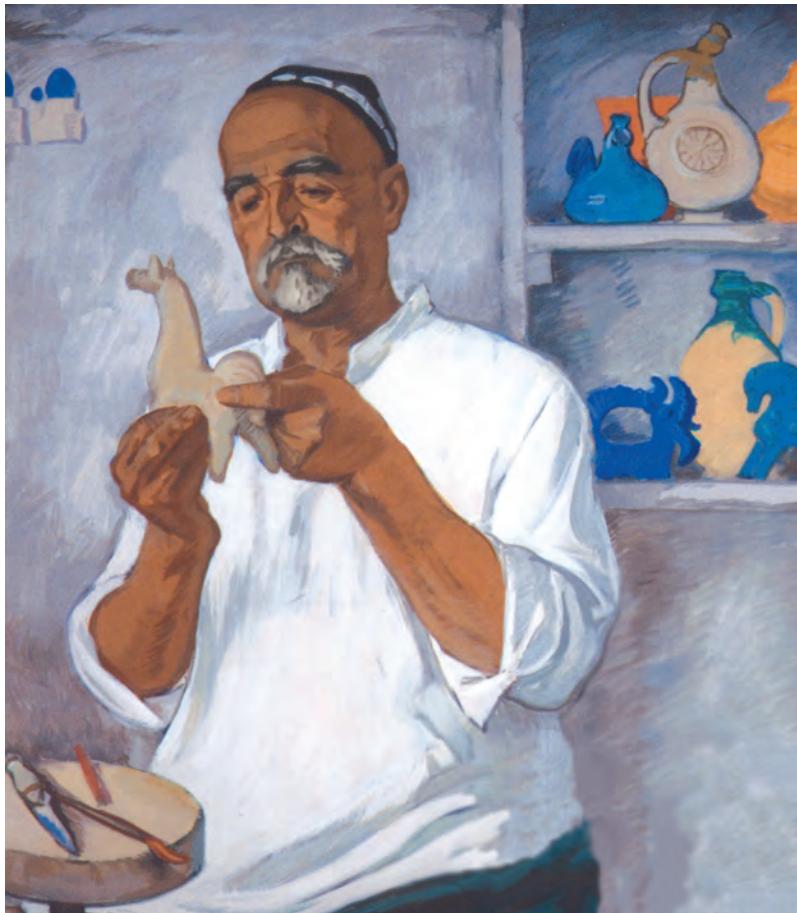
Шумо ҳам ба мисли расмҳои болой
аз баргҳо тасвири ягон ҷонварро
созед.

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛ

Стек(чўбча)-ҳо

Пластилин

Георгий Юлко. Усто Умарқұл Ҙұрақұлов.

Намунаҳо аз корхой усто.

Намунаҳо аз корҳои ҳунармандӣ.

Ҳайкалчаҳои лӯхтакӣ (бозича)
ин тавр сохта мешавад:

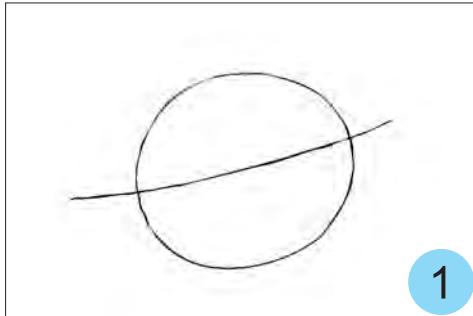

КОР КАРДАНИ РАСМИ МОҲИҲОИ АКВАРИУМ

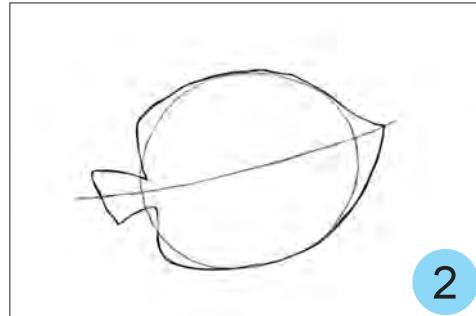

Моҳиҳо аз чиҳати соҳт ва
ранг ҳар хел мешаванд.

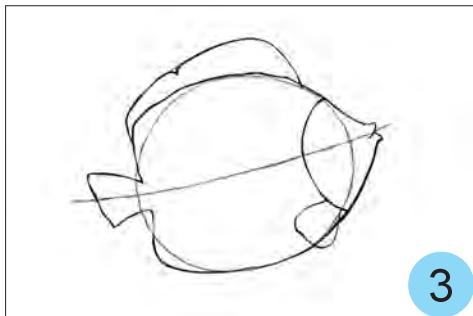
Расми моҳй ин тавр
кор карда мешавад:

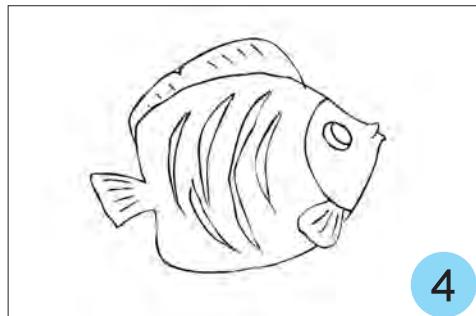
1

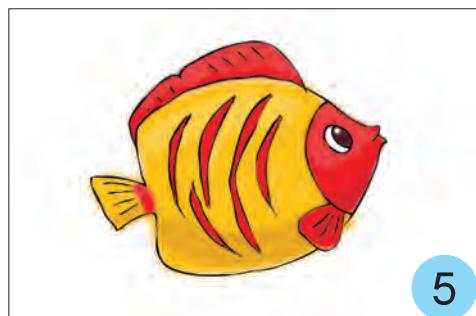
2

3

4

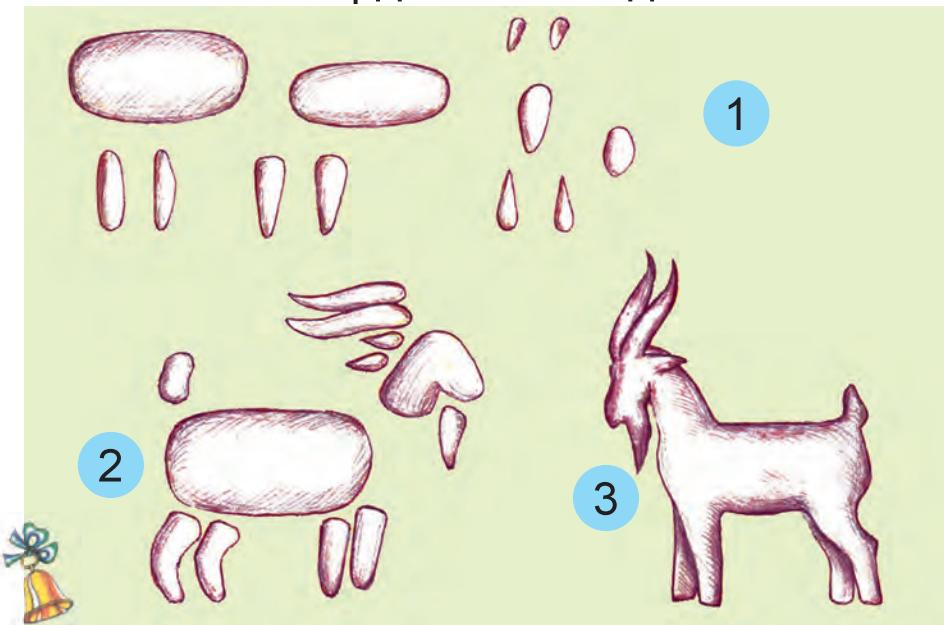
5

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛ ДАР АСОСИ АФСОНАИ «ДУ БУЗИЧА»

Ҳайкали бузича ин тавр кор
карда мешавад:

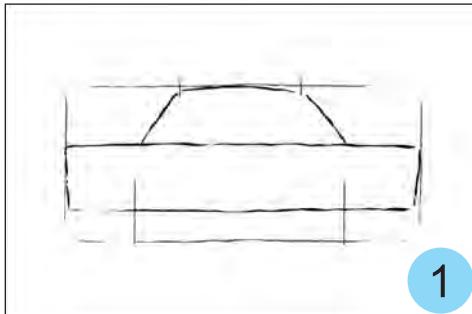

КОР КАРДАНИ РАСМИ АВТОМАШИНА

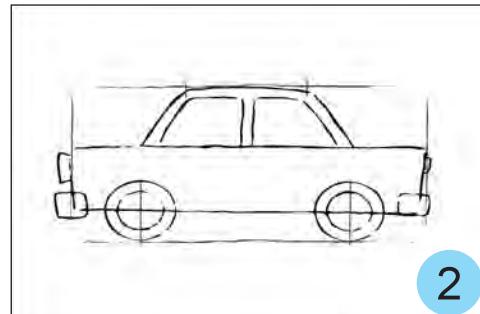

Ба шакл ва рангҳои мошинҳо эътибор дижед. Онҳо ҳар хел мешаванд, номи онҳоро гӯед.

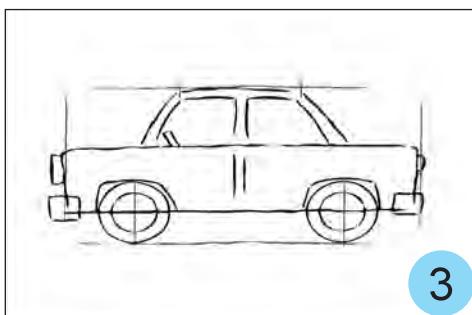
Расми автомашина ин тавр
кашида ва ранг карда
мешавад:

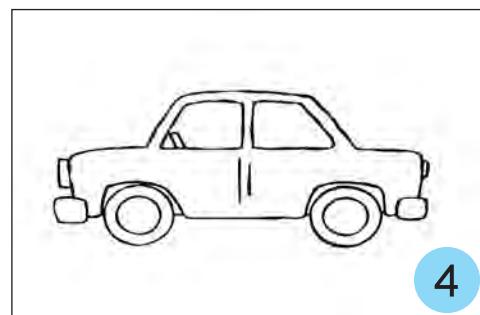
1

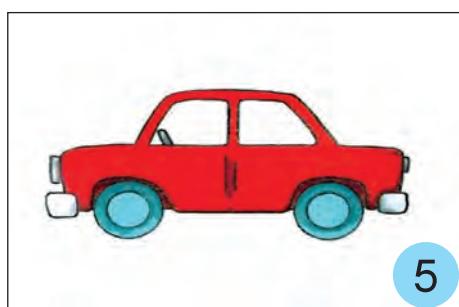
2

3

4

5

Акнун расми автомашинаро кор
кунед.

Кори дар синф оғоз карда-
атонро ба охир расонед.

ИДРОК КАРДАНИ ФАСЛИ ЗИМИСТОН

Дар расми поёйнӣ фасли зимиston
тасвир карда шудааст.

И.И. Шишкин. Зимиston.

Рустам Худойберганов. **Зимистон.**

Дар расми болой чӣ хел тасвир ёфтани
fasli зимистонро донистан мумкин?

Дар расм чиҳо тасвир ёфтааст?

Манзараи зимистонро тамошо
кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗҮИ «ЗИМИСТОН»

1

2

3

4

Дар асоси мушоҳидаҳоятон расми
манзараи зимистонро кор кунед.

Кори дар синф оғоз кардаатонро
ба охир расонед.

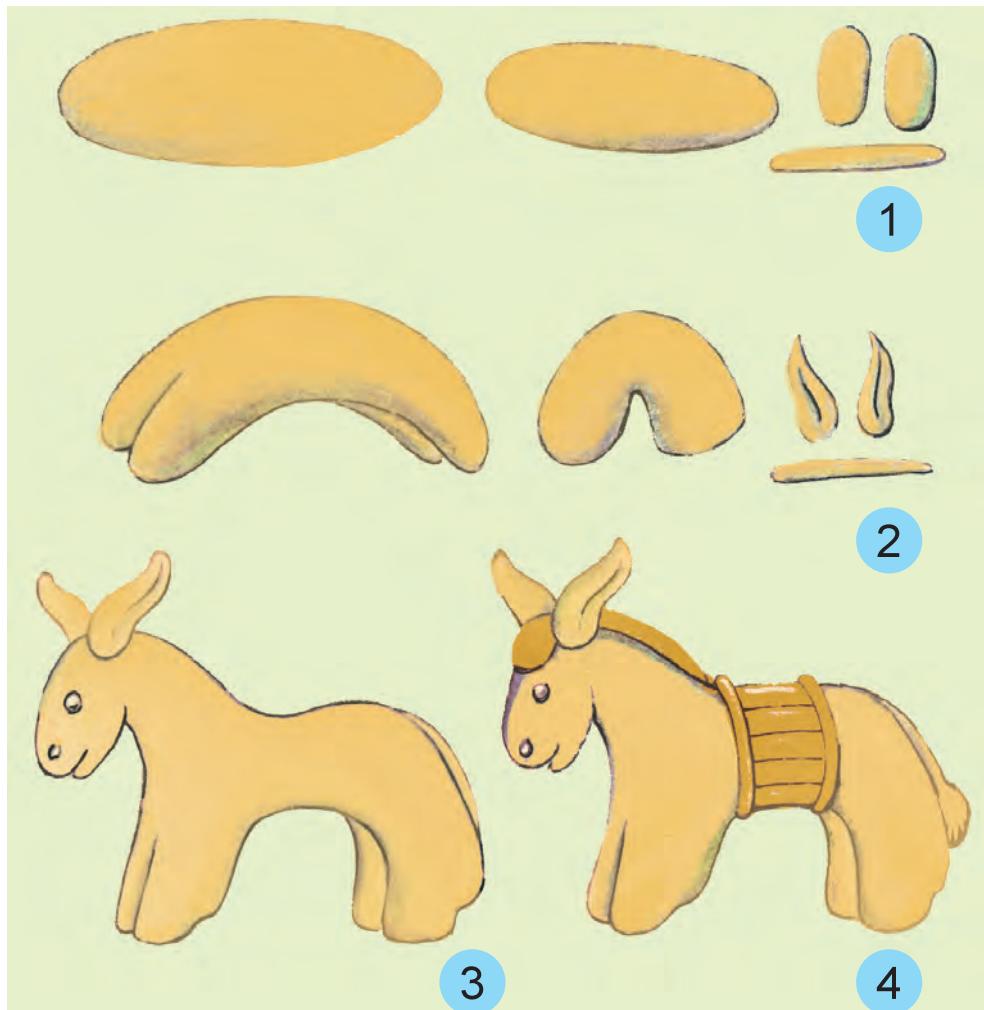

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛИ КУРРА

Ин ҳайкалчаҳо аз гил (лой)
кор карда шудаанд.

Шумо аввал ҳайкалчай тойчаро кор карда будед. Онро чй хел кор карда бошед, ҳайкалчай курраро ҳам ҳамин тавр кор мекунед.

Кор кардани ҳайкалчай курраро аз пластилини ё ки лой оғоз кунед.

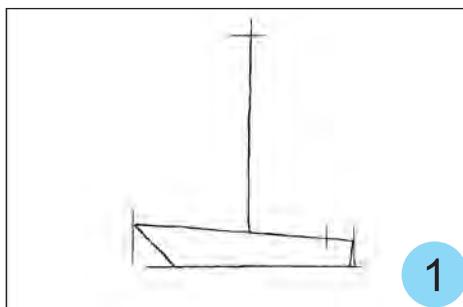
Кори дар синф оғоз карда-атонро ба охир расонед.

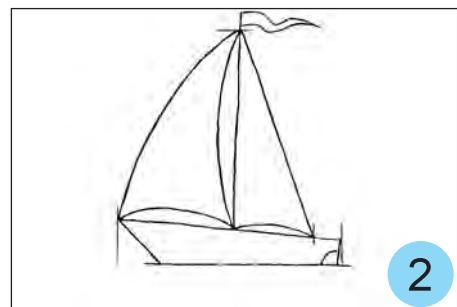
КОР КАРДАНИ РАСМИ ЗАВРАҚЧАИ БОДБОНДОР

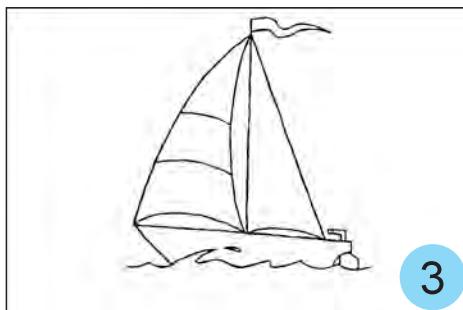
Расми заврақча бо тартиби
зерин кашида ва ранг карда
мешавад.

1

2

3

4

Шумо ҳам расми заврақчай
бодбондорро кор кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР АСОСИ АФСОНАИ «СЕ РЎБОҲ»

Мазмуни афсона ин тавр аст:

Қашқа ном харгўш харашро савор шуда, аз қафояш курраашро гирифта, ба ҷангал меравад. Дўстонаш дар ҷангал рўбоҳи айёр буданашро гуфта, вайро огоҳ мекунанд. Қашқа ба гапҳои онҳо гўш намекунад. Дар ҷангал аввал вай ба падаррўбоҳ курраашро, сипас ба модаррўбоҳ харашро медуздонад.

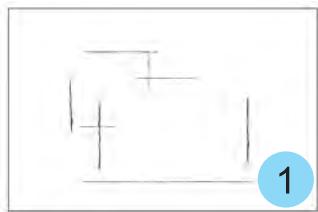
Харгүши фиребхүрда, дар лаби күл ба рүбохчай гиря карда истода дучор меояд. Аз вай барои чй гиря карда истоданашро мепурсад.

Рүбохча ҳамёнаш ба об афтиданашро, агар ҳамёнашро аз об гирифта диҳад, сад тангаашро ба вай доданашро мегўяд. Харгүш бо хаёли ба сад танга хар харидан, либосҳояшро кашида, ба об медарояд. Рүбохча аз фурсат истифода бурда, либосҳои харгүшро гирифта меравад.

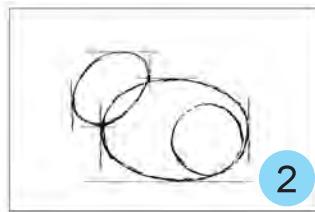
Харгүш ҳамёнро наёфта, аз об барояд, ки либосҳояш нест. Вай ба се рүбоҳ фиреб хўрданашро фахмида, дигар ба ҷангалзор танҳо намерафтагӣ мешавад.

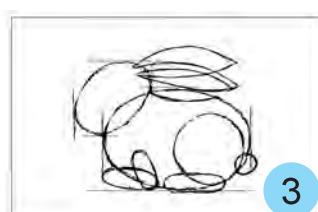
Тасвирҳои харгӯш ва рӯбоҳ дар зинаҳои зерин кор карда мешаванд:

1

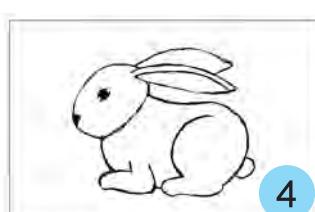
2

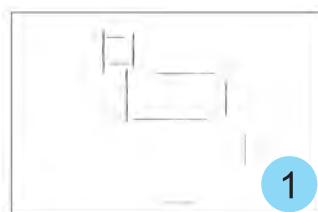
3

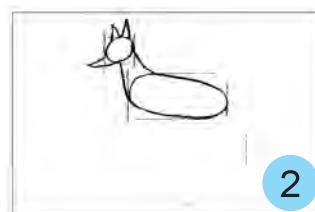
5

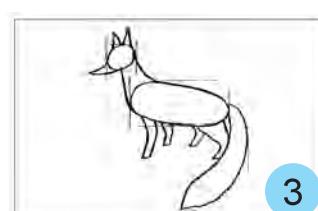
4

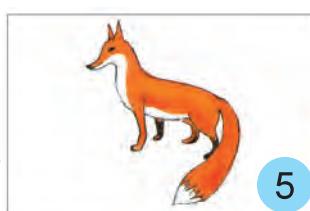
1

2

3

5

4

Дар асоси мазмуни афсона расм кор кунед.

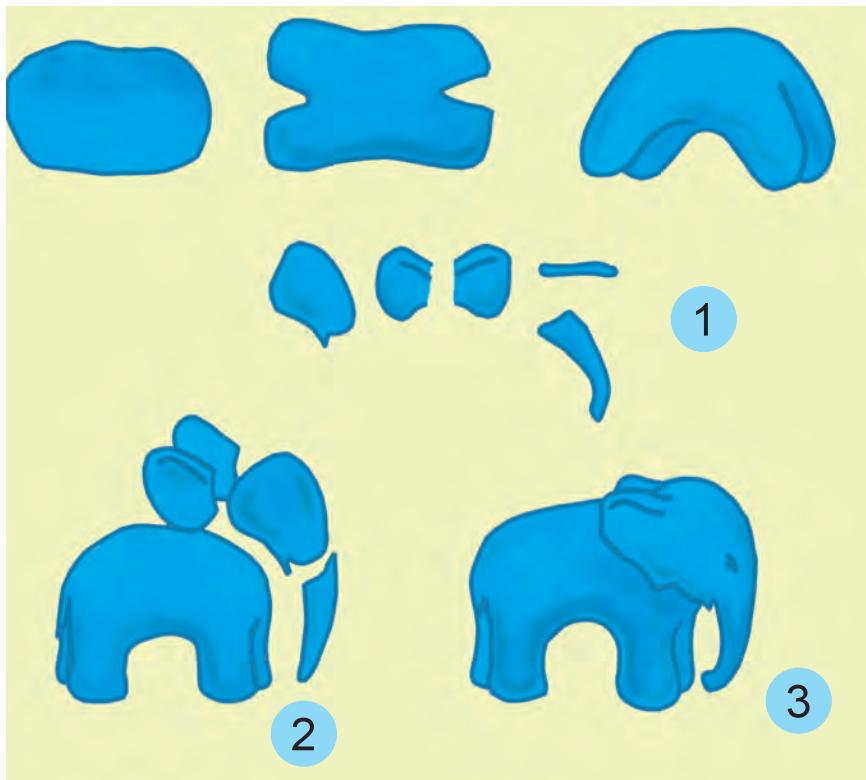

Кори дар синф оғоз карда-атонро ба охир расонед.

КОР КАРДАНИ ҲАЙКАЛЧАИ ФИЛ

Шумо пештар ҳар гуна ҳайкалчаҳо кор карда будед. Онҳоро чӣ тавр кор карда бошед, ҳайкалчай филро низ ба ҳамин тартиб дар зинаҳои зерин кор мекунед.

Ҳайкали филро аз лой ё ки пластилин кор кунед.

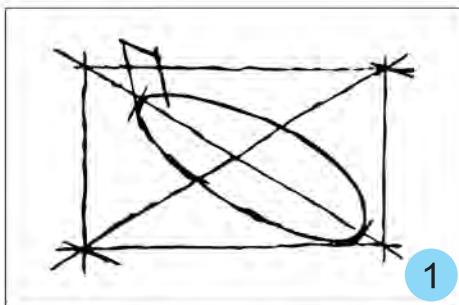
Ҳайкалчай ягон ҳайвони дигарро кор кунед.

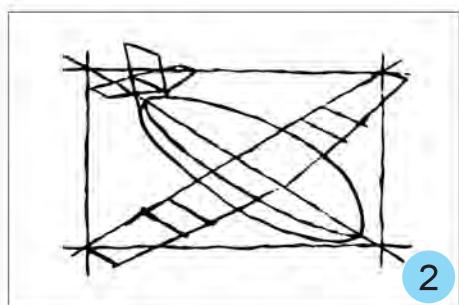
КОР КАРДАНИ РАСМИ ТАЙЁРА (САМОЛЁТ)

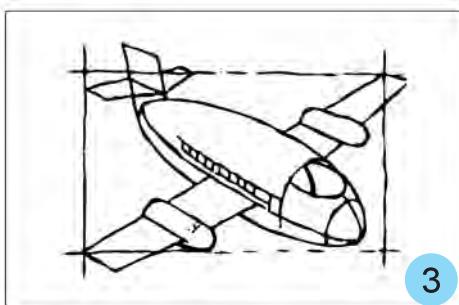
Самолётҳо ҳар хел
мешаванд.

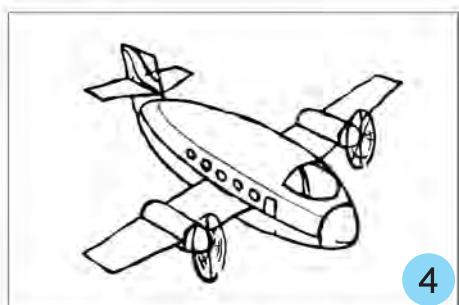
1

2

3

4

5

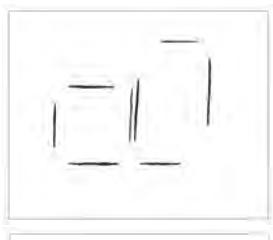
Расми самолётро аз рўйи нақшахои дар боло нишондодашуда кор кунед.

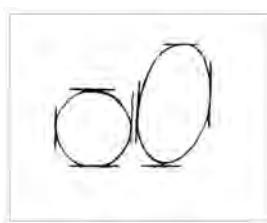
Кори дар синф оғоз кардаатонро ба охир расонед.

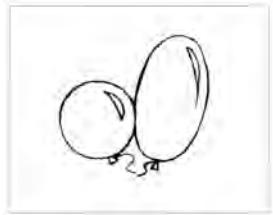
КОР КАРДАНИ РАСМИ ПУФАКИ ҲАВОЙ

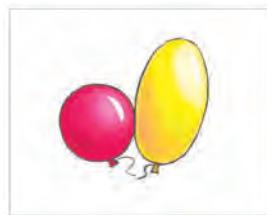
1

2

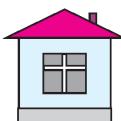
3

4

Пуфакҳои ҳавоии дар боло тас-
вирёфттаро кашед ва ранг кунед.

Расми пуфакҳое, ки шакл ва ранги
дигар доранд, кор кунед.

ИДРОК КАРДАНИ ФАСЛИ БАҲОР

Исаак Левитан. **Баҳор.**

Рустам Худойберганов. **Пеш аз борон.**

Манзараҳои фасли баҳорро мушоҳида кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМ ДАР МАВЗЎИ «БАҲОР ДАР ДИЁРАМОН»

Рустам Худойберганов.
Баҳор дар байни боғҳо.

Асарро бо диққат мушоҳида кунед ва ба он чиҳо тасвир ёфтанашро гуфта дихед.

Агар расми дарахти гулкарда истодаро кор карданй бошед, ба намунаҳои зерин эътибор дихед.

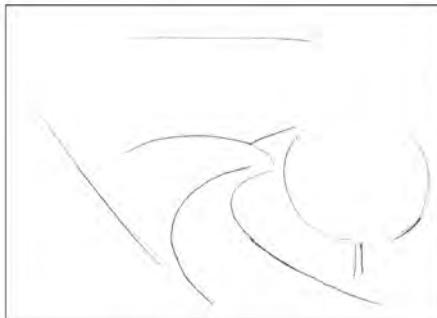
Расми ҳамсолатон кор карда.

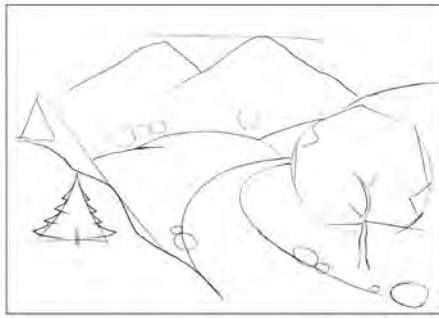
Расми дарахти гулкардаро кор кунед.

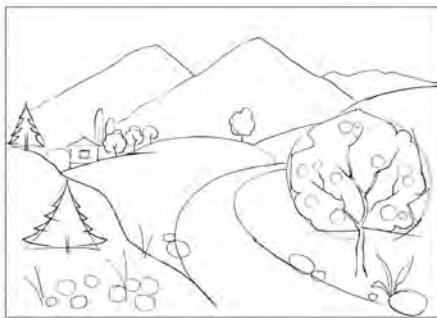
Манзараи табиати баҳор бо зинаҳои зерин кашида мешавад.

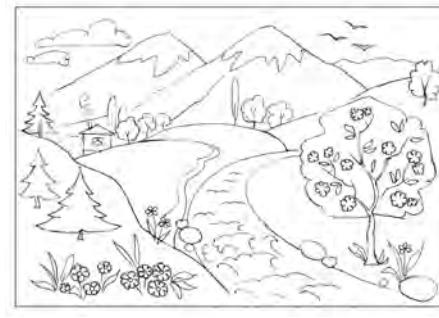
1

2

3

4

Расми манзараи табиати баҳориро кашед.

Манзараи табиати баҳории дар синф оғоз кардаатонро давом диҳед ва ранг кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМИ ГУЛҲО

Гулҳои дар баҳор шукуфта, бо шаклу рангҳояшон одамонро ба худ мафтун месозанд. Алалхусус, лолаву бунафша, савсан, қоқу ва садбарг барин гулҳои рангоранг ба одамон завқ мебахшанд.

Faafur Abdurahmonov.
Натюрморт карнайгулноки сурх.

Лайло Салимчонова. Гулҳо.

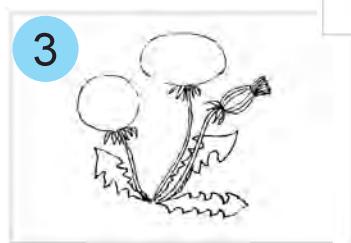
Расми ҳамсолатон кор карда.

Дар расм оиди чӣ гуна гулҳо ва чиҳо тасвир ёфтанашон, инчунин дар бораи рангҳои истифодашуда нақл кунед.

Гули қоқуи дар поён додашударо бо дикқат нигаред. Қад, гул, шакли барг ва ранги онро муайян кунед.

Расми гули қоқу ин тавр кашида мешавад:

Расми гули қоқуро кор кунед.

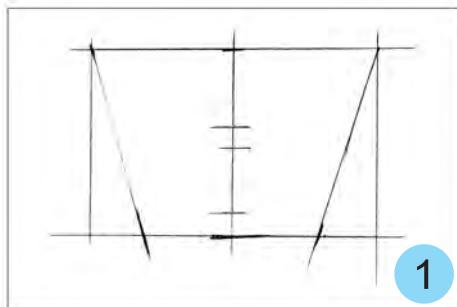

КОР КАРДАНИ РАСМИ ШАПАЛАК

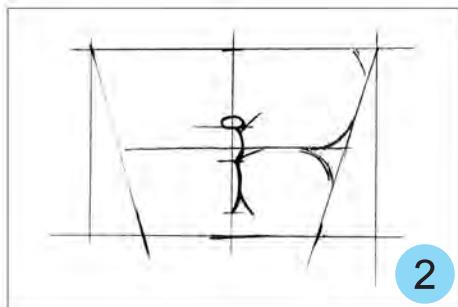
Шумо парвози маҳину сабуки шапалакҳои рангоранг ва аз як гул ба гули дигар нишастани онҳоро бисёр мушоҳида кардаед. Шапалакҳо хурду калон ва гуногун ранг мешаванд.

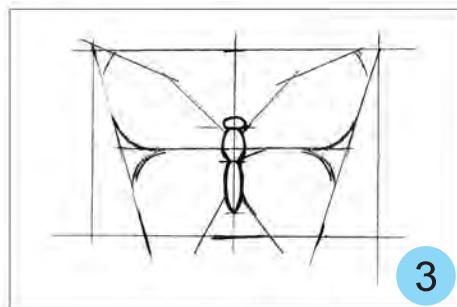
Расми шапалак бо зинаҳои зерин кор
карда мешавад:

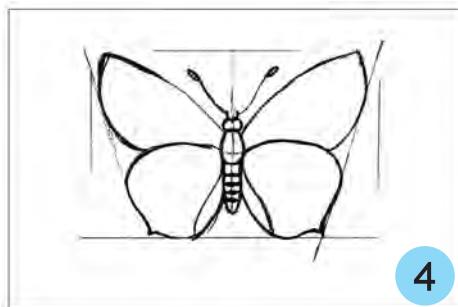
1

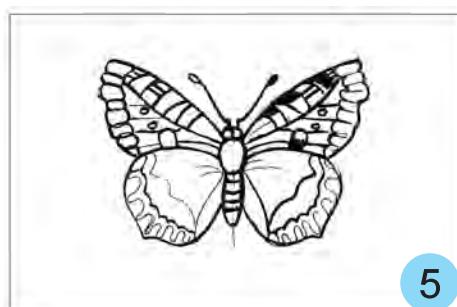
2

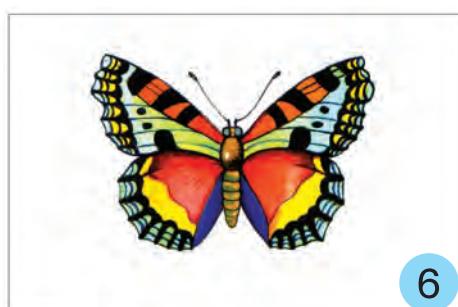
3

4

5

6

Зинаҳои коркарди расми шапалакро
бо дикқат мушоҳида кунед ва расми
онро кор кунед.

Расми шапалаки ба худатон
маъқул бударо кашед ва ранг
кунед.

КОР КАРДАНИ РАСМИ ТҮТІЙ

Дар дунё бисёр намудҳои түтій мавчуд аст. Онҳо хурду калон ва шаклу ранги гуногун дошта, хеле зебо мешаванд.

Аз расмҳои поёнй түтиҳоро бо диққат мушоҳида кунед, оиди хурду калонй, чӣ гуна соҳт ва шаклу ранг доштани онҳо гуфта диҳед.

Акнун ба расмкашӣ шурӯъ карданатон мумкин аст. Аввал дар қадом ҷойи қоғаз кашидани расми түтиро фикр кунед ва андозаи он чӣ гуна буданашро муайян кунед. Түтиро бо рангҳои дилҳоҳатон ранг карданатон мумкин аст.

Расми түтій бо зинаҳои зерин
кашида мешавад:

Шумо ҳам расми түтиро кор кунед.

1. Расми дигар паррандаи худатон медонистаро кашед ва ранг кунед.
2. Дар дарси оянда расм ва ҳайкалҳои беҳтарини дар давоми сол кор кардаатонро барои намоиш гирифта оред.

МУНДАРИЧА

Намудҳои санъати тасвирий.....	3
Асбобҳои кории рассом	7
Хатҳо ва шаклҳо	10
Краскаҳо ва рангҳо.....	13
Кор кардани расми байрақча	15
Кор кардани расми соат	16
Идрок кардани фасли тирамоҳ	17
Кор кардани расм дар мавзӯи «Тирамоҳ»	19
Кор кардани расми баргҳо	20
Ҳосил кардани тасвир ва шаклҳо аз баргҳо	22
Кор кардани ҳайкал	23
Кор кардани расми моҳихои аквариум	26
Кор кардани ҳайкал дар асоси афсонай «Ду бузича»	28
Кор кардани расми автомашина	29
Идрок кардани фасли зимистон	31
Кор кардани расм дар мавзӯи «Зимистон».....	33
Кор кардани ҳайкали курра	34
Кор кардани расми заврақчаи бодбондор	36
Кор кардани расм дар асоси афсонай «Се рӯбоҳ»	37
Кор кардани ҳайкалчай фил	40
Кор кардани расми тайёра (самолёт)	41
Кор кардани расми пуфаки ҳавоӣ	43
Идрок кардани фасли баҳор	44
Кор кардани расм дар мавзӯи «Баҳор дар диёрамон»	45
Кор кардани расми гулҳо	48
Кор кардани расми шапалак	51
Кор кардани расми тӯтӣ	53

Rahim Hasanov

TASVIRIY SAN'AT

1-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 16-nashri

(Tojik tilida)

Мутарчим Ч.Эшонқулов
Мухаррир Р.Равшанов
Муҳаррири бадей Ш.Мирфаёзов
Муҳаррири техникий Ҳ.Ҳасанова
Саҳифабанди компьютерӣ Ҳ.Шарипова

Литсензияи нашриёт А1 № 290. 11.04.2016.
8-уми май соли 2018 ба чопаш иҷозат дода шуд. Андозаи $70 \times 100^1_{16}$.
Гарнитураи «Times New Roman Tj». Бо усули оғсет чоп гардидааст.
Ҷузъи шартии чопӣ 4,55. Џузъи нашриву хисобӣ 4,8.
Адади нашр 8002 нусха. Супориши рақами 236.

Дар хонаи эҷодии табъу нашри ва номи Faфур Ғуломи Оҷонсии
матбуот ва иттилооти Республикаи Ӯзбекистон чоп шудааст.
100128. Тошканд, кӯчаи Лабзак, 86.

www.gglit.uz info@gglit.uz